

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата географічних наук, доцента
Царика Петра Любомировича на дисертаційну роботу

Бєлової Наталії Володимирівни

«Агрolandшафти Передкарпаття, їх геоекологічна оцінка та шляхи оптимізації», представленої на здобуття наукового ступеня кандидата географічних наук за спеціальністю 11.00.11 – конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів

1. Актуальність дисертаційного дослідження визначається необхідністю проведення конструктивно-географічних досліджень сучасних агроландшафтів Передкарпаття, де особливо гостро проявляється весь комплекс геоекологічних проблем, пов'язаних з невідповідністю агровиробничих підходів сукупності чинників функціонування природних систем. Акцентування уваги на регулюванні водного режиму агроландшафтів, особливостей перерозподілу стоку за рахунок лісомеліорації, особливостей розвитку лісового господарства є важливим напрямком оптимізації агроландшафтів. Аналіз агропромислового виробництва у Передкарпатті та вивчення динаміки сільськогосподарської освоєності земельного фонду регіону виявили дисбаланси у системі природно-ресурсної взаємодії. Оскільки досліджувана територія має досить багатий природно-ресурсний потенціал, його необдумане використання призвело до негативних екологічних наслідків, що потребують їх першочергового розв'язання. Вирішення таких проблем на регіональному рівні є невід'ємним атрибутом переведення агровиробничої діяльності на засади сталого розвитку. Дисертаційна робота виконана в рамках науково-дослідної теми кафедри географії та природознавства ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» «Географія Карпатського регіону: особливості природи, соціально-економічного розвитку та раціонального природокористування», що також підтверджує актуальність дослідження.

2. Новизна наукових положень та найістотніші наукові результати, одержані особисто здобувачем і подані до захисту. Оцінюючи наукові здобутки дисертаційної роботи варто наголосити на такі результати, що мають вагому наукову новизну.

По-перше, заслуговує уваги розроблений авторкою алгоритм конструктивно-географічного вивчення агроландшафтів та методика їх геоекологічного дослідження.

По-друге, цінним вбачається ряд польових досліджень щодо вивчення особливостей водного режиму агроландшафтів, на основі чого проаналізовано ступінь розвитку водно-ерозійних процесів на сільськогосподарських і природних угіддях.

По-третє, проведено комплексну оцінку осушуваних земель, досліджено їх розподіл у регіоні та в межах меліоративних систем, визначено еколого-меліоративний ступінь їхньої придатності для сільськогосподарського використання;

По-четверте, розраховано показники оптимізованої структури агроландшафтів, що дасть змогу стабілізувати хід природних процесів, які в них протікають.

По-п'яте, представлено сукупність заходів щодо раціонального використання агроландшафтів регіону з метою переведення (трансформування) їх у лісоаграрні комплекси.

Вважаємо, що елементи наукової новизни сформульовані коректно, їх кількість та кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

3. Обґрунтованість і достовірність отриманих наукових результатів, висновків та рекомендацій. Варто відзначити обґрунтованість наведених дисертанткою висновків, що базуються на грамотному використанні теоретичних положень з конструктивної географії, ґрунтознавства й геоекології, аргументованої методичної бази та підходів дослідження. Достовірність отриманих результатів визначається характером вихідної інформації, способів її обробки та представлення, послідовністю та

внутрішньою логікою дослідження від постановки завдань до висновків і рекомендацій. Позитивне враження справляє обмотивованість алгоритму дослідження, насиченість матеріалів дисертації методиками щодо кількісного і якісного оцінювання процесів і явищ, використання емпіричних формул, встановлення залежностей та створення картографічних моделей, які відображають різні аспекти функціонування агроландшафтів Передкарпаття.

4. Практичні результати роботи, їх рівень і ступінь використання. Результати проведеного дисертаційного дослідження характеризуються теоретичною і практичною значущістю. Вони можуть бути використані як на регіональному рівні при розробці програм і стратегій розвитку передгірних районів Львівської, Івано-Франківської та Чернівецької областей, а також і на локальному рівні при реалізації програм щодо оптимізації землекористування, раціонального використання природних ресурсів та захисту навколишнього середовища.

Висновки, пропозиції та результати дисертації впровадженні у регіональні програми Івано-Франківської облдержадміністрації та Галицького національного природного парку, про що свідчать довідки про впровадження результатів дослідження (всього 6). Матеріали роботи впровадженні у навчальний процес при викладанні профільних дисциплін на кафедрі географії та природознавства ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (акт впровадження від 06.11.2014 р.).

5. Повнота викладення наукових і прикладних результатів дисертації в опублікованих роботах. За темою дисертації опубліковано 15 робіт, з яких 10 написані дисертантом одноосібно і 5 – у співавторстві. 6 статей опубліковано в наукових фахових виданнях України, 2 – у зарубіжних наукових періодичних виданнях та 7 робіт в інших виданнях. Тематикою публікацій охоплено весь спектр досліджуваних проблем. Матеріали дисертаційної роботи пройшли належну апробацію на конференціях міжнародного, національного і регіонального рівнях і належно репрезентують особисті напрацювання здобувача.

6. Оформлення, мова і стиль дисертації й автореферату.

Оформлення дисертації і автореферату загалом відповідають вимогам ВАК Міністерства освіти і науки України. Робота містить 33 таблиці та 20 рисунків. Бібліографічний список складається із 295 джерел, із них 18 латиницею. Додатки включають 33 таблиці та 5 рисунків.

Мова дисертації й автореферату – українська. Стиль викладення матеріалів дисертації – послідовний, змістовний та логічний.

7. Відповідність змісту автореферату й дисертації. Зміст автореферату та основні положення дисертації ідентичні.

8. Дискусійні питання, зауваження і побажання.

1. У дисертаційній роботі зустрічається словосполучення «шкідливі процеси», яке доцільно було б замінити на «несприятливі процеси і явища».

2. У першому розділі дисертації недостатньо обґрунтовані теоретичні положення конструктивно-географічних досліджень агроландшафтів, зокрема: ландшафтно-екологічного, геоекологічного та еколого-географічного підходів.

3. Немає поділу на параграфи у першому розділі, водночас автором виділено 6 розділів. Можна було б об'єднати перші два розділи в один – «Теоретико-методичні основи дослідження агроландшафтів».

4. У другому розділі доцільно було б проаналізувати існуючі методики щодо оцінки агроландшафтів, їх критично оцінити та вибрати окремі з них, чи навіть удосконалити їх у дисертаційній роботі. Обґрунтувати саме ті, які повною мірою підійшли для виконання поставлених завдань.

5. У другому розділі (стор. 37) у переліку матеріалів які послуговували основою виділення власне передкарпатських ландшафтів вказана схема фізико-географічного районування УРСР 1985 року. Виникає питання, чому не використана більш сучасна офіційно вживана у підручниках і посібниках схема фізико-географічного районування України 2003 року?

6. У третьому розділі параграф 3.4 коректніше було б назвати не «Особливості фізико-географічних районів...», тому що не вказано сутнісної сторони особливостей, а «Фізико-географічне районування Передкарпаття».

7. Матеріали таблиці 5.13 вартувало проаналізувати або на їх основі доцільно було б створити картосхему, яка б візуально репрезентувала еколого-господарську напруженість агроландшафтів.

8. Варто було би шляхи оптимізації агроландшафтів, розглянуті у шостому розділі, продемонструвати на прикладі оптимізаційних моделей сільських чи селищних рад, як це здійснив у своєму дослідженні агроландшафтів Хмельничини І.П.Касіяник у 2010 році.

9. У списку використаних джерел відсутня важлива з питання оптимізації земельних угідь праця «Організація сільськогосподарського використання земель на ландшафтно-екологічній основі/ за ред. проф. П.Г.Казьміра. – Львів: СПОЛОМ, 2009. – 254 с.»

Вказані зауваження і побажання не впливають на загальне позитивне враження від результатів дисертаційної роботи.

Загальний висновок:

Дисертаційна робота Белової Наталії Володимирівни на тему «Агроландшафти Передкарпаття, їх геоекологічна оцінка та шляхи оптимізації» виконана на високому теоретико-методологічному рівні і є суттєвим внеском до еколого-географічних досліджень. Дисертація є завершеною, самостійно підготовленою кваліфікаційною працею, у якій отримані нові науково обґрунтовані й практично цінні результати, що вказують шляхи вирішення важливої проблеми – виявлення особливостей і наслідків сільськогосподарської діяльності у агроландшафтах Передкарпаття і розробка шляхів їх подальшого раціонального використання.

Актуальність обраної теми дисертації, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладу матеріалів в опублікованих працях повністю відповідають вимогам до кандидатських дисертацій.

Дисертація відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13 і 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, а її авторка – Белова Наталія Володимирівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата географічних наук за спеціальністю 11.00.11 – конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів.

Офіційний опонент:

доцент кафедри географії України і туризму
Тернопільського національного педагогічного університету імені
Володимира Гнатюка,
кандидат географічних наук

П. Л. Царик

